

***Conștiința precară*, de Mariana Baloșescu,
Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2025,
ISBN 978-606-17-2468-0, 212 p.**

Mariana Baloșescu este un comparatist foarte original prin gândirea ei critică, aplicată atât asupra literaturii și filozofiei antice, cât și asupra modernității, începând cu umanismul renescentist al lui Dante sau Cervantes și ajungând până în proxima contemporaneitate. În acest sens, rămân memorabile studiile din *Povești despre omul interior* (2019/2020). Lecturi meditative, puse într-o logică personală, care nu reia nicidecum biblioteca uriașă dedicată interiorității, ci inventează propriul drum, acele analize conectează, adeseori spectaculos, pe Socrate cu Augustin, cu gândirea patristică, cu Dante, Shakespeare și Dostoievski. Mariana Baloșescu s-a impus în comunitatea restrânsă a comparatiștilor din universitățile românești încă de la prima ei carte, *Modernismul între literatură și filozofie. Camil Petrescu și José Régio* (2002), unde face prima apropiere comparativă importantă între literatura română și cea portugheză, pe fondul unei viziuni noi asupra modernismului interbelic european. A mai publicat (sub numele Mariana Boca) *Mentalități europene* (2006/2019), *Memoria textelor și narațiunea canonică* (2019), *Literatura română în secolul XX. Mașina modernismului și istoriile identității* (2007), *Romanul secolului XX* (2021).

Ceea ce leagă toate aceste cărți este atașamentul Mariane Baloșescu față de *conștiință*, în toate formele ei de manifestare, la nivelul textului. Comparatista pune astfel în dialog, de-a lungul interpretărilor sale, conștiința autorului, cu conștiința vocilor ficționale create de el și cu „conștiința tăcută” a cititorului.

Cartea din acest an a Mariane Baloșescu problematizează gândirea postmodernă, într-o suită de eseuri critice unde dezbate filozofia și literatura ultimilor 50 de ani. Fără a fi deloc datoare cercetării masive despre postmodernism, Mariana Baloșescu vine cu o perspectivă nouă, centrată pe conceptul de *conștiință precară*, definită tocmai prin idealul autodepășirii precarității. Remarcabil este curajul de a veni cu un concept nou, provocator pe fond, într-un spațiu al ideilor atât de aglomerat deja. Ca să dea conținut specific conceptului de *precaritate*, autoarea focalizează diferența structurală dintre civilizația omului vechi (iudeu, grec, roman, creștin) și cea a omului modern, prin poziția față de Divinitate. În acest fel, Mariana Baloșescu se distanțează asumat, chiar în paginile cărții, față de o întreagă paradigmă dominantă a (post)modernității, care pleacă din Marx și Nietzsche, trece prin Cioran, apoi prin Derrida, Deleuze și ajunge în discursul foarte hibrid al filozofiei lui Vattimo, Baudrillard sau al lui Tzvetan Todorov. Autoarea se ancorează foarte diferit, în gândirea patristică creștină, în Socrate și Platon, în Augustin și în *Epistolele Sfântului Pavel*:

În spațiul uman al lumilor antice și medievale, omul iudeu, omul grec, omul roman, omul creștin apoi, omul bizantin aveau o *conștiință precară* rugătoare și

cunoscătoare, dar și fragmentară, izolată în necunoaștere – simultan plină de putere și asumat foarte slabă, în funcție de apropierea sau îndepărtarea ei de Divinitate. Rugăciunea, prin transfigurare lăuntrică, putea să încarce persoana umană cu forță și conținut divin. Întemeietorii tradiției și ai gândirii creștine, Părinții Bisericii Creștine, vorbesc din primele secole de îmbunătățirea și îndumnezeirea omului lăuntric prin rugăciune. În această logică a transformării persoanei, precaritatea este depășită, chiar prin asumarea, la nivelul conștiinței personale *precare*, a naturii ei slabe, dar capabile de starea de rugăciune (*precarius*). Altfel spus, în timp ce persoana se recunoaște *precară*, în planul conștiinței sale, prin rugăciune ea se împărtășește din cunoașterea divină și dobândește o putere care nu-i aparține, dar pe care o poate folosi în propria evoluție și în înțelegerea lucrurilor. Astfel, energia persoanei se înscrie într-un circuit triumfiular care o hrănește *ad infinitum*: Divinitate-identitate-alteritate. Conștiința precară a acestui om – iudeu, grec, creștin – are un ideal limpede al autodepășirii propriei precarități prin unire și comuniune cu Divinitatea. (Baloșescu 2025: 15).

De fapt, Mariana Baloșescu dezvoltă cunoașterea omului interior. Ea arată ce înseamnă, în viziunea proprie, *conștiința precară* a postmodernului, pe care apoi o detaliază în analize pe texte considerate reprezentative pentru cultura postmodernă. Ideile dominante cu care autoarea lucrează se unesc într-un „cerc al persoanei”, pentru că valorizează memoria, interioritatea, imaginarul etic, conștiința morală:

În lumea modernă și postmodernă mai ales, conștiința persoanei se rupe de Divinitate. *Conștiința precară* a (post)modernului renunță la rugăciune, întoarce spatele Divinității și se re-poziționează, orientând toată energia interioară către sine însuși, uneori și spre celălalt. Circuitul triumfiular ascendent e anulat și înlocuit cu o dualitate reciproc devoratoare: identitate *versus* alteritate. Precaritatea ființei nu mai este nicidecum depășită. Conștiința precară a persoanei intră într-o cursă a autosubminării, transpusă detaliat în filosofia, literatura și artele moderne. Idealul autodepășirii precarității se descarcă total de mișcarea lui ascendentă. Se duce în relativitatea terestră a luptei sinelui cu el însuși și cu alteritatea. Conștiința precară a persoanei pierde legătura ei cu rădăcina protoistorică. Se însingurează într-o istorie pe care deja o numește – *postumană*. (Baloșescu 2025: 15).

Mergând împotriva curentului dominant, cartea Mariane Baloșescu este o contribuție valoroasă la critica comparativă dedicată literaturii și filozofiei postmoderne, pe care o recomandăm, în special, prin analizele dedicate eticii postmoderne, *distant-reading*-ului, gândirii lui Todorov, dar și literaturii non-ficționale a Svetlanei Aleksievici sau teatrului lui Marin Sorescu.

Nicoleta Popa Blanariu
Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău
npopablanariu@yahoo.com